

Izhaja trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto ob 4. uri popoldne ter stane po pošti prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

vse leto 15 K
3/4 leta 10 „
1/2 leta 5 „

Posamične številke stanejo 10 vin.

„SOČA“ ima naslednje izredne priloge: Ob no-
vemu letu „Kadipot po Goriškem in Gradiškem“, in
Kadipot po Ljubljani in kranjskih mestih“, dalje dva-
krat v letu „Vozni red železnice, parnikov in poštinih
vozov“ ter mesečno prilogo „Slovenski Tehnik“.

Naročnino sprejema upravnništvo v Gosposki ulici
št. 7 I. nadstr. v „Goriški Tiskarni“ A. Gabršček.
Na naročila brez dopolne naročnine se ne oziramo.
Oglasni in poslanice se računajo po Petit-vrstah če
tiskano 1-krat 16 v, 2-krat 14 v, 3-krat 12 v vsaka
vrsta. Večkrat po dogodbi. Večje črke po prostoru.
— Reklame in spisi v uredniškem delu 30 v vrsta. Za
obliko in vsebino oglasov odklanjamo vsako odgovornost.

SOČA

„Vse za narod, svobodo in napredek!“ Dr. K. Lavrič.

Uredništvo

se nahaja v Gosposki ulici št. 7 v Gorici v I. nad tr.
Z urednikom je mogoče govoriti vsak dan od 8. do 12.
dopoludne ter od 2. do 5. popoldne; ob nedeljah in
praznikih od 9. do 12. dopoldne. Upravnništvo se na-
haja v Gosposki ulici št. 7 v I. nadstr. na levo v tiskarni.

Naročnino in oglase je plačati loco Gorica.

Dopisi naj se pošiljajo le uredništvu.

Naročnina, reklamacije in druge reči, katere ne
spadajo v delokrog uredništva, naj se pošiljajo le
upravnstvu.

„PRIMOREC“ izhaja neodvisno od „Soče“ vsak
petek in stane vse leto 3 K 20 h ali gld. 1-60.

„Soča“ in „Primorec“ se prodajata v Gorici v
naših knjigarnah in teh-le tobakarnah: Schwarz v Šolski
ul., Jellersitz v Nunki ul., Ter. Leban na tekašči Jos
Verdi, Peter Kriebelj v Kapucinski ulici, I. Bajt v po-
kopališni ulici, I. Matiusi v ulici Formica, I. Hovaški
v Korenski ulici št. 22; v Trstu v tobakarni Lavrenčič
na trgu della Caserma.

Odgovorni urednik in izdajatelj Ivan Kavčič v Gorici.

— Telefon št. 83. —

»Gor. Tiskarna« A. Gabršček (odgov. Iv. Meljavec) tiska in zal.

Shod zaupnikov „narodno-napredne stranke“ se bo vršil v četrtek, dne 24. t. m. v „Trgovskem Domu“ v Gorici.

Pričetek ob 10¹/₂ predpoldne.

Vabljeni so dobili:

1. oklic,
2. načrt programa,
3. vstopnico,
4. dopisnico, katero naj podpišejo ter
jo odpošljejo takoj v Gorico.

Potrdilo z dopisnico je potrebno
zategadel, da vemo že naprej, koliko
bo udeležnikov, ker po tem številu se
bomo ravnali glede priprav v dvo-
rani, prenočišča in obeda.

Somišljeniki! Vabimo Vas, da se
udeležite shoda v kar mogoče velikem
številu. Ta shod naj bo slovesna mani-
festacija naprednih življenj v naši deželi,
ta shod naj pokaže, da umemo tok no-
vega časa ter se hočemo v novi, reor-
ganizovani, pravi ljudski stranki, bo-
riti za boljše čase goriških Slovencev,
da bomo vpoštrevani bolj nego doslej,
ravnopravni, da dosežemo vse pra-
vice, ki nam tičejo, da se ugodimo našim
željam in se izvršijo naše potrebe.

Goriški Slovenci! Shod zaupnikov v
Gorici naj bo mejnik med bivšimi in
novimi časi, mejnik, ki kaže na veliko
delo ljudske stranke, kateremu
morajo slediti vspehi.

Na noge! Na shod zaupnikov
stranke, na katere zastavi se blišči zlato
geslo nepozabnega rodoljuba dr.
Lavriča:

vse za narod, svobodo in napredek.

Pripravljalni odbor.

Sodnije na Goriškem nekdaj in danes.

Zgodovina boja in preobrata.

Piše: A. Gabršček.

III.

Najbolj drastičen dokaz, kakó po-
polnoma so prezirale goriške sodnije
Slovence, je pač ta, da je bila »Soča«
konfiskovana z laškimi odloki in raz-
sodbami. Torej celó edino politično
glasilo 2/3-ske večine prebivalstva je
dobivalo tako poniževalne brce in
pljuske!

Jaz sem se odločno uprl že pri
prvi priliki, ko je bila »Soča« prvič
zaplenjena pod mojim uredništvom. To
je bilo koncem l. 1889. — Proti itali-
janski razsodbi sem podal obsežnejši
protest na višjo sodnijo in na pravo-
sodno ministerstvo. Naglašal sem, da je
na Goriškem 2/3 prebivalstva slovenske
narodnosti in komaj tretjina je Lahov
s Furlani vred. In vendar se tu drzne
c. kr. oblast, ki bi morala biti naj-
višja čuvarica pravice in pra-
vičnosti v deželi, na tako žaljiv
in poniževalen način prezirati večino
na najbolj občutljivi strani s tem, da
celó slovenski časopis sodi v jeziku
manjšine. Laško razsodbo sem zavrnil
ter zahteval — slovensko. Zahteval sem
nujno rešitev, naglašuj, da takó drz-
nega preziranja slovenskega ljudstva
ne moremo dalje prenašati in storimo
vse možne korake, da dosežemo pra-
vice, ki nam tičejo.

Na ta protest sem dobil v kratkem
času povsem ugodno rešitev, ki je iz-
rekla, da zavrnjeno italijansko razsodbo
moram še sprejeti, ker izdana razsodba
je izvirnik in ni nikake oblasti, ki bi
mogla izdati veljaven prevod ali drugi
izvirnik, — pač pa je ugodila pri-
tožbi v tem smislu, da bo c. kr.
okrožna sodnija zanaprej iz-
dajala — slovenske razsodbe.

— Od takrat naprej ni bilo nikdar več
italijanske razsodbe.

V tistih časih, ko sem s »Sočo«
spravil celo deželo v novo življenje in
sem stal z njo v ospredju boja tudi za
gospodarsko osvobojo, je bila »Soča«
neprestano konfiskovana. Vsak hip sem
imel policijo v hiši, celó hišnih pre-
iskav in sodnih preganjanj v vseh
možnih oblikah.

Vse take prilike so mi prišle pa
kakor nalašč v boju za enakopravnost
slovenskega jezika v vseh sodnih in-
stancah. — Ni je bilo zaplembe, da ni-
sem podal utokov na prvo in drugo
inštanco (na okrožno in višjo deželno
sodnijo). V Gorici so sledile konfiskačne
obravnave, — in glavna moja skrb je
bila, da so bile to... prve čisto
slovenske obravnave v Go-
rici, ki so polagoma uvedle to novo
prakso tako, da so se goriški sodniki
in državno pravdnštvo sprijaznili s to
»novotarijo« in so spoznali, da so v
Gorici mogoče tudi čisto slovenske
obravnave, ne da se Gorica zruši.
Laško časopisje je sprva ropotalo proti
takim novotarijam, sklicevalo se je na
»lingua del foro« in javkalo, da jezi-
kovne zmešnjave bodo v veliko nevar-
nost »svetosti justice«. Ali polagoma se
je naša javnost privadila »novotarijam«
in laško časopisje je utihnilo.

TedANJI namestnik državnega pravd-
ništva, sedanji svetnik g. Zörner, je
sprva kratko in pozneje čedalje obšir-
neje in lepše govoril slovenski. Jaz sem
mu dajal obilo prilžnosti, da se je
uril v slovenščini. — Ko mu je sledil
Slovenec g. dr. Andrej Sancin, se-
danji svetnik v Trstu, je bilo še vse
lepše in živahnejše pri naših neštevilnih
konfiskačnih obravnavah, ki so trajale
včasih po več ur, ker sem govoril tudi
po trikrat, — in tolikokrat je odgo-
varjal dr. Sancin. Tiste obravnave sem
porabil še v drugih ozirih za našo
stvar, namreč, da sem v svojih govorih
povedal še veliko več nego je stalo v

»Soči«. Vse možne grehe c. kr. orga-
nov, posebno sem imel na piki teda-
njega namestnika Rinaldinija, sem šibal
tako ostro, da sem imel s predsednikom,
pokojnim svetnikom Flegarjem, vedno
prav rezke nastope. Klical me je k redu,
grozil z globami in jemal mi je besedo.
— Navzoči poslušalci pa so imeli v ta-
kih obravnavah dokaz, da Slovenci
lahko tudi malo krepkeje nastopamo v
sodnih dvoranah. Več poguma in samo-
zvesti so odnašali domov, — in to je
bil drug pozitiven vspeh takih obravnav.

C. kr. državno pravdnštvo v Go-
rici je torej šele pri mojih konfiskačnih
obravnavah prebilo stari laški led ter
govorilo slovenski. — To je bil priče-
tek, ki je zbuja pri Lahih odpor, toda
začetek je bil napravljen in — šli smo
dalje po pričetki poti. Kako je prišlo do
daljnih uspehov, da je državno pravd-
ništvo prišlo vlagati tudi slovenske
obtožnice in govoriti slovenski tudi na
obravnavah pred štiričlanskim sena-
tom in porotniki, o tem pozneje.

Državno pravdnštvo pa je moralo
narediti tudi v mojih konfiskačnih
obravnavah še korak dalje, ki je oral
ledino slovenskemu uradovanju. Ko je
namreč državno pravdnštvo konfisko-
valo »Sočo«, je predložilo reč sodnemu
dvoru I. inštanice v potrdilo. Ta pred-
ložitev in utemeljevanje konfi-
skacije — vse je bilo italijansko.
Na obravnavi je moral predsednik vse
to čitati, — jaz pa sem se z vso svojo
odločnostjo in zgovornostjo protivil čit-
tanju laških spisov ter napadal državno
pravdnštvo, ki tako predrzno žali slo-
venski narod itd. Nisem dal miru ne
na obravnavah, ne s pritožbami, — do-
kler nisem dosegel svojega namena.
Državno pravdnštvo je začelo predla-
gati konfiskacije sodnji v slovenskem
jeziku; utemeljevanje, ki se je čitalo na
obravnavi, je bilo tudi slovensko.
— Eto: pričetek slovenskega
uradovanja na c. kr. državnem
pravdnštvu! (Dalje pride.)

Dvajset let pozneje.

Nadaljevanje

== „Treh mušketirjev“. ==

Francoski spisal:

ALEXANDRE DUMAS.

(Dalje.)

Mazarin je zmajal z glavo.

— Ah, je dejal, rečem vam, na svetu so ministri,
ki vedo vse, kar hočejo vedeti.

— Monseigneur, je odvrnil Guitand, ti gotovo ne
merijo vseh ljudi z jednako mero ter se obračajo v
vojnih stvareh na vojnike, v intrigah pa na intrigante.
Obrnite se na kakega intriga izza dobe, o kateri
govorite, in izveste, kar hočete, če plačate, seveda.

— Eh, prokleto! je vskliknil Mazarin ter se na-
mrdnil, kakor vselej, kadar je kdo sprožil vprašanje
o denarju v tem smislu, kakor ga je bil ravnokar
sprožil Guitand..., plačati bo treba... če ne bo drugega
pomočka.

— Ali Monseigneur resnično želi, da mu imenu-
jem človeka, ki je bil zamotan v vse spletke one
dobe?

— Per Bacco! je vskliknil Mazarin, ki je začel
postajati nestrnen, jedno uro vas že samo po tem
vprašujem, počasnež vi!

— Poznam pač jednega, samo če bo hotel go-
voriti!

— To je moja stvar.

— Ah, Monseigneur, ni vedno lahko pripraviti
ljudi do tega, da bi govorili, česar nočejo govoriti.

— Bah! malo potrpljenja, pa že gre. Torej! Ta
človek je...

— Ta človek je grof Rochefort.

— Grof Rochefort!

— Toda žal, izginil je pred štirimi ali petimi leti,
in sedaj ne vem, kaj je z njim.

— Pa jaz vem, Guitand, je dejal Mazarin.

— Zakaj ste se torej, Eminenca, pravkar prito-
ževali, da nič ne veste?

— In vi mislite, pravi Mazarin, da bi Rochefort...

— Bil je kardinalova zakleta duša, Monseigneur;
ali povem vam naprej, to vas bo dosti stalo; kardinal
je bil darežljiv nasproti svojim kreaturam.

— Da, da, Guitand, je menil Mazarin; bil je velik
mož, toda to napako je imel. Hvala vam, Guitand;
izkoristim vaš nasvet, in to še nocoj.

V tem trenutku sta dospela na dvorišče Kraljeve
palače, in kardinal je pozdravil Guitanda z roko; ko
je zagledal kekega častnika, ki je stopal gor in dol,
se mu je priolžal.

Bil je d' Artagnan, ki je čakal kardinala, kakor
mu je bil ta velel.

— Pojdite z menoj, go. pod d' Artagnan, je dejal
Mazarin s svojim najslajšim glasom, imam vam nekaj
naročiti.

D' Artagnan se je poklonil ter šel za kardinalom
po skrivnih stopnicah; trenutek pozneje je bil zopet v
kabinetu, ki ga je bil pred kratkim zapustil.

Kardinal je sedel pred svojo mizo ter vzel list
papirja, na katerega je napisal par vrstic.

D' Artagnan je čakal stoj, mirno, brez vsake ne-
strpnosti ali radovednosti: postal je bil vojaški av-
tomat, ki je delal, ali bolje ubogal, čisto mehanično.

Kardinal je zganil pismo ter ga zapečatil.

— Gospod d' Artagnan, je rekel, to pismo pone-
sete v Bastillo ter se vrnete z osebo, o kateri je tu
govor; vzemite si kočijo in eskorto in pazite skrbno
na jetnika.

D' Artagnan je vzel pismo, dvignil roke do klo-
buka, trčil s petama kakor najspretnější sergent pri
ekserciranju, odšel, in trenutek pozneje je bil čuti
njegovo kratko, monotono povelje:

— Štiri može eskorte, kočijo, mojega konja.

Čez pet minut se je začelo ropotanje voza in udar-
janje konjskih kopit po tlaku dvorišča.

III.

Dva stara sovražnika.

D' Artagnan je došel v Bastillo, ko je udarila
ura osem in pol.

Dal se je naznaniti guvernerju, ki mu je prišel
naproti do porona, ker je vedel, da prihaja od mini-
stra z nekim poveljem.

Guverner Bastille je bil tedaj gospod Tremblay,
brat zloglasnega kapucinca Jožefa, onega strahovitega
Richelieu-jevega ljubljence, ki so ga imenovali »sivo
Eminenco«.

(Dalje pride.)

DOPISI.

Iz Ajdovščine. (O javni knjižnici). — Za tukajšnje javno knjižnico sta nadalje darovala gg.: dr. Defranceschi, primarij v Novem mestu in dr. Repič, v št. Vidu pri Zatičini, po 10 K. — Srčna hvala! — Nadaljni darovi se hvaležno sprejmejo. Knjige naj se blagovoljijo pošiljati na predsednika začasnega knjižničnega odbora, g. Fr. Bajt, nadučitelja, denar pa na knjižničnega blagajničarja gosp. notarja Arturja Lokar. — Knjižnica se odpre, kakor hitro se dobi od občine za njo primerna soba.

Domače in razne novice.

Premeščenje. — Sodni pristav Fran Vidmar je premeščen iz Motovuna v Ajdovščino, iz Ajdovščine v Motovun pa sodni pristav Jos. Leoncellis.

Imenovanje. — Stavbena pristava Fr. Fogar in O. Roth sta imenovana inženirjema. Oba sta nameščena v melioracijskem uradu c. kr. namestništva v Trstu.

Ker se ni mogel udeležiti plesa „Slovenskega bralnega in podpornega društva“, daruje društvu 2 K gosp. Ivan Glešič, krčmar pri „Petelinčku“ v Nunskih ulicah v Gorici.

Za družbo sv. Cirila in Metoda je nabral Josip Cibič, orožniški postajevodja v Klisu v Dalmaciji v veseli družbi Slovencev in Hrvatov ob spominu na Hrvata, ki se je „izgubil“ med Lahe pa je upanje, da se povrne pod okrilje majke Hrvatske, 4 K.

Za Gregorčičev spomenik darovala družina Špacapanova v Lokavcu pri Ajdovščini K 2.

Nov postajenačelnik na državnem kolodvoru v Gorici. — Za postajenačelnika na državnem kolodvoru v Gorici je imenovan oficijal Wieser, to je tisti zagrizeni Nemec, ki podi slovenske delavce od dela na kolodvoru ter se močno trudi za nemstvo v Gorici. Na tem polju je jako delaven.

Že dolgo časa poprej smo opozarjali, da je nevarnost, da bo Wieser imenovan postajenačelnikom na državnem kolodvoru v Gorici, ter rotili poslance, naj se pobrigajo, da se to ne zgodi.

Danes bi radi vedeli, ali se je sploh kateri izmed poslancev ganil ter napravil kak korak v tej tako važni reči. Ni krivda le na strani vlade, če nas oblagodarija z nemškimi uradniki, ki so pionirji nemštva ob Adriji, krivda je tudi na slovenski strani, ker v takih rečeh se navadno ne stori potrebnega od strani faktorjev, ki so naravnost poklicani čuvati, da se nas ne tepe z nemško šibo dan na dan ob čutnjeje. Energični nastopi od strani slovenskih državnih poslancev bi uplivali tako, da bi bila onemogočena imenovanja pionirjev nemštva med nami — tako pa kot je sedaj, ima vlada kanke roke, da stori, kar hoče.

S tem imenovanjem je postal državni kolodvor v Gorici trdnjava nemštva, važna trdnjava na poti nemštva do Adrije.

Da se v bodoče preprečijo taka imenovanja z dalekosežnimi posledicami, za to se bo krepko borila reorganizovana naša stranka.

Televažno društvo „Sokol“ v Gorici naznanja, da se vrši redna televažba vsak ponedeljek, sredo in soboto od 8. do 9. ure zvečer.

Shod zaupnikov. — Ponovno moramo javiti, da raste zanimanje za shod zaupnikov po celi deželi vedno bolj in bolj. Po sedanjih prijavah mora vspeeti shod kar najlepše. O novi ljudski stranki se povsodi živahno razpravlja: v tem oziru dobivamo poročila od vseh strani. Prerešeta se načrt programa, o katerem gre sodba, da je sestavljen previdno in dobro, primerno našim sedanjim razmeram in novim časom.

Ljudska stranka. — Posebno odobravanje je vzbudilo v ljudstvu naznanilo o okrajnih in krajnih odborih v člankih o reorganizaciji narodno-napredne stranke. To bo pravi stik med središčem in deželo, po tej poti se more razviti vspešno delovanje v smislu programa. Organizacijski statut kaže lice prave ljudske stranke; na ta način pride ljudska volja do polne veljave. Prav radi tega pa bevskajo klerikalci tako besno na ljudsko stranko.

Mak. (Resnična predpusna dogodba. Spisal x y). — Po burni debati v odboru seji, ki se je sukala okolo maske- rade in priklopela do vrhunca o prašanju, kak naj ji bo naslov, smo se slednjič hvalevredno zjediniili, naj se na letošnji pusti terek dvorano „Trgovskega doma“ spremeni v bujno, pestro polje, na katerem naj se mej zlato pšenico šopiri modrica, plahuta, kokalj in kot

kralj vseh plevelov mej njimi preširni mak; mak naj bo tudi maskeradi naslov. — S tem je bilo glavno prašanje rešeno, in s sladko zavestjo pošteno izpolnjene dolžnosti smo se podali na kozarec sladkega belega, rmenega, rdečega, posebno rdečega, imajoč, kakor vidite, še potem pred očmi same maskeradne barve. — Na poti proti domu mi je v glavi rojilo samih makov, plahut i. t. d. — Da se jih otresem, sem jo krenil še pol urice po drevoredu. Bilo je ravno polnoči. Mrzel vetrič je prijetno pihljal okoli glave, prav dobro je delo. Kar zapazim ne daleč pred seboj nena- vadno luč — prihajala je naravnost iz tal. Dospevši do one tajnostne svetlobe, postanem nehote ter gledam skozi okroglo odprtino v podzemski prostor. Sprva ne vidim skoro nič, a kmalu se mi oko privadi... Poltemna soba. Tam nekje v sredi visi izpod stropa šibka svetilka. Izpod klobuka ji sili stožasta luč, ki v kolobarju blede razsvetljuje sedmero mož, sedečih okolo okroglo mize, težko podprtih glav. Vse drugo je ovito v temo. Le tuintam, ko zabrlji svetilka in se njeni žarki mulce raz- tepejo, se za trenotek opazijo obrisi vseh se- dem postav. — Grobna tišina me obdaja, groza me prešinja. Gotovo so zarotniki, ki samo z očmi govorijo, ali pa zakleti vitezi, ob- sojeni v večni molk. —

Toda glej! Eden izmed sedmorice polo- živši roke trudno na mizo izpregovori zamol- klim glasom: „Danes o polnoči bo sedem let, odkar smo pričeli odborovo sejo za Sokolovo maskerado. Vse je šlo gladko — do naslova — o ta preklicani naslov, o, o, o!“ Mimo stožaste luči izpod svetilkeinega klobuka se je videlo, kako je ostalih šest glav bolestno prikimalo. „Bratje“, prične znova — „za božjo ali pa hudičevo voljo, potrudite se, po- trudimo se, da damo maskeradi naslov“. S svojimi globoko udrtimi očmi motri svoje so- druge, a ti podprtih glav še vedno srepo gle- dajo pred se. Vidi se skoro in tudi sliši, kako jim delujejo možgani, a slednjič — vsem se izvali iz prs globok vzdih in unisono, obupno, zamolklo zagoltejo: „ne gre, ne gre, ne gre...“ Poslušam in gledam, napenjam oči in ušesa in čimdalje bolj se mi dozdeva, da poznam ono sedmorico. Lasje se mi ježijo — seveda so oni, nihče drugi nego moji lastni sodrugi, moji sobratje, s katerimi sem še pred kratkim sedel pri isti mizi, kjer smo skupno sklepali o maskeradi. Pa kako so vendar zašli v ta kraj, in kak vrag jih moti, da še vedno sejejo, moj bog! da že sedem let sejejo o stvari, ki je sinoči bila rešena. Kot blisk me prešine misel, primem se za gorko čelo: „Saj ti ljudje sanjajo in v sanjah si že sedem let lomijo glavo o naslovu! — pa kako priti do njih in jih vzdramiti! Naj stane kar hoče, re- šiti jih moram“, in z vso močjo počim po okroglem steklu ter zakričim: mak, mak! Štrbunk, cin, cin, cin! je votlo zadonelo. — Preplašen se sklonim v postelji, si manem oči, prižgem svečo. Na tleh leži svetilka, raz- bita na neštete kose.

Pošta v Šempasu. — Pošto v Šempasu je dobil neki mladenič, ki jo je moral prej nekoč za- pustiti, ker ni imel vsega v redu. Blaž Grča se je trudil za to, da dobi pošto klerikalec, letal je tudi v Gorico v ta namen, in res se je zgodilo, da je dobil pošto oni klerikalec, dasi je bilo drugih vrednejših prsilcev 18.

Klerikalci se pehajo za pošto za to, da po poštinih uradih vohunijo ter ustavljajo na- predne liste. Povemo, da bomo posvečevali posebno pozornost pošti v Šempasu, kjer hoče komandirati Blaž Grča!

Slovenska dekleta, pozor! — Pred več leti je šla z Livka neka deklina v službo v Trst. Tam se je seznanila z nekim Italijanom iz Sicilije. On jo je napeljeval, da je velik bo- gataš in da je celo s pokojnim papežem Le- vom XIII. v sorodstvu. Deklina je verovala sladkim italijanskim besedam in šla neporo- čena z njim v blaženo Sicilijo. Denar, kar si ga je prislužila po več letih v Trstu, je vzela s seboj, in od doma so jej poslali na račun dote par sto kron, pa vse je porabila, in pri vsem tem je trpela veliko lakote, kakor pri- poveduje sama, da v Siciliji le 2 krat na dan jedo. Prej pa je pisala, kako je srečna, da jo je pok. papež Lev XIII. poročil in da so bili vsi svatje na obedu pri papežu. Ker ni mogla več prestatati lakote, vrnila se je od svojega „bogatina“ iz Sicilije k svojim starišim domov vsa opešana.

Tako je verjeti sladkim Lahom in se dati zapeljati.

Kaj naj stori že starša oseba brez vseh sredstev? Ne čaka jo drugega nego iz nova v službo.

V št. Andrežu so dobili na novega leta dan lepo voščilo v cerkvi. Spravil se je bil gospod nunc zlasti na veselice in plesje ter klical sramoto tistim, ki so jih dovolili in priredili. To je šlo na naslov župana in društva. No, veselice v št. Andrežu so res lepe, in društveni plesi so vse kaj drugega kot javni plesi. Namesto da zabavlja v cerkvi, naj pride rajši pogledat na kako veselico; potem najbrže preneha z zabavljanjem. Kljub „voščilu“ pa se bodo vršile dostojne veselice v št. Andrežu tudi v bodoče.

Glas iz občinstva. — „Nekaj časa sem se opazuje, da je posvetila „Gorica“ vso svojo pozornost in vse svoje predale Gabrščeku. V sobotni številki govori 10 kolon izmed 14ih le o Gabrščeku. V uvodnem članku, v dopi- sih, v domačih noticah povsod dobiš Gabrščka, in če bi si še nogo zlomil, potem se lahko reče, da bi „Gorica“ postala slavnostna šte- vilka Gabrščkova. Vprašamo, kaj bi pisala „Gorica“, ako bi ne bilo Gabrščka? Stavci pri „Gorici“ bi dobili dopust, ker bi ne bilo dela, „urednika“ Kremžarja bi pa bilo treba pred časom vpokojiti. Kdo bi si bil mislil, da je Gabršček tudi na to stran tako neumorno delaven, da daje „Gorici“ toliko materijala, brez katerega bi morala zapreti svojo botežo, kajti lista, kateri bi imel samo naslov in oglase, si ne moremo tako z lepa misliti. Ga- bršček preživlja torej ne samo svojih stavcev, ampak tudi stavce pri „Gorici“, nadalje „ured- nika“ Kremžarja, kateri bi jo moral pobrisati zopet v Ljubljano, ako bi ne bilo Gabrščka. In kdor daje toliko delavcem zaslužka, ne more biti slab človek.“

Dodatek k poročilu „Silvestrov večer“ v Gornji Vrtojbi. — Največ zabave je nudil zbranim vde- ležencem in udom „Napredka“ šaliv prizor „Kmet in fotograf“. To je bilo hihetanja in hohotanja brez konca in kraja — no prav za „počt“ od smeha. Kmet — Fran Gorkič iz Dol. Vrtojbe je tako originalno nastopal, tako dobro zadel svojo vlogo, da so se gledalci iz- razili, da še kaj takega niso videli ne slišali v Vrtojbi. Obleka, koš, luč, fajfa, njegove kretnje je spadalo v kup, kakor luknja in knof. Vrtojbenci so rekli, da tega nikdar ne zabijo. Tudi fotograf je dobro igral. Vsa čast obema, posebno pa „kmetu“. Dotični je igral tudi v ne- deljo 30. XII. 06. v Dol. Vrtojbi ulogo Petra pri „Zamujenem vlaknu“, kdor ga je videl še kot „Kmeta Heroda“, se ga bo vedno spo- minjal! Sploh sem opazil, da imajo Vrtoj- benci jako dobro igralsko osobje. Vsa čast jim! Le napredujte tako naprej v bratovski slogi in miru! Združite in pustite malenkosti na stran in pa staro sovraštvo. To Vam želi udeležnik iz okolice.

„Slov. Čitalnica“ v Dol. Vrtojbi je imela pre- teklo nedeljo svoj redni občni zbor, na kate- rem je bil soglasno izvoljen sledeči odbor: g. Fran pl. Locatelli predsednik, g. Ivan Kogot podpredsednik, g. Avg. Cejan tajnik, g. Ivan Mermolja blagajnik, g. Alojz Soban vodja tamb. zboru, g. Zorko Gorkič knjižničar, g. Izidor Mermolja odbornik. — Po končanem občnem zboru je predlagal g. Josip Soban, naj bi društveniki ob ti priliki darovali vsak po svoji moči malenkosten dar v prid knjiž- nici, naglašujoč, da ravno v čitanju dobrih in podučnih knjig obstoji izobrazba našega ljud- stva. Nabralo se je od raznih društvenikov vsega skupaj 22 K; g. Avg. Cejan je daroval še posebe v ta namen 30 K. Vsem gg. daro- valcem, posebe pa še g. Cejanu, kličemo: Hvala lepa!

Čitalnica na Ponikvah bo imela svoj letni občni zbor dne 20. t. m. ob 3. pop. v druš- venih prostorih.

V Lokavcu pri Ajdovščini ne poznajo no- bene policijske ure v tisti krčmi, v kateri izplačuje gospodar delavce celo med mašo. Ker je pa ta gospodar vsega močnejši g. V., znan klerikalec in kot tak seveda pobožen mož, ga pusti tamkajšnji nunc pri miru. Če bi kak naprednjak storil kaj takega med mašo, to bi bil vik v cerkvi in po farovških listih, pa okoli 1000 hudičev bi spustili nanj, da ga raztrgajo ter pomečejo kose v peklenko žrelo.

Slov. trgovsko društvo v Celju priredi dne 2. febr. t. l. plesni venček.

Iz Gorice je bila izgnana že 92 krat neka 34-letna ženska, pristojna v Deskle, pa se še vedno vrača v Gorico, kjer hodi po noči po ulicah. Sedaj so jo zopet aretirali ter jo po- šljejo domov.

Plesna vaje priredi klub „Slava“ 20. in 27. t. m. ob 3. pop. v prostorih „Goriške čitalnice“. — Ponovi se „Beseda“ in drugi plesi. — Dame in gospodje, koji so se vde- leževali preteklo leto plesnih vaj, naj ne za- mudijo te ugodne prilike.

Plačati nista hotela ne v gostilni ne v ka- varni dva fantiča, katera je potem prišla po- licija. V kavarni sta celo žugala natakariju. Enega so „zašili“ na 4, drugega pa na 14 dni.

Bralno društvo „Jubilee“ v Mavhlinjem je imelo dne 13. t. m. svoj redni občni zbor; na dnev- nem redu je bila volitev in razno. Predsedni- kom je izvoljen g. I. Urdih, podpreds. gosp. Anton Metlikovič, blagajničarjem g. F. Legiša, knjižničarjem g. K. Gabrovec, tajnikom gosp. I. Terčon; ob enem je občni zbor določil, da priredi javni ples v nedeljo dne 17. t. m. v zaprtem prostoru g. Ivana Urdiha. Ples se bode prodajal v venčkih in sicer 6 komadov za eno krono; ples prične ob 4. uri pop. in traja do polnoči. K obilni udeležbi ujudno vabi odbor.

Trgovsko - obrtno in gospodarske vesti.

Organizacija male trgovine in obrti.

(Razgovor na prijateljskem sestanku „Trgovskega in obrtnega društva“).

20. stoletje je krepko potrdilo prislo- vico: — Življenje je boj za obstanek, vedno in vedno pogostejše slišimo in tudi čutimo to. Tudi trgovec in obrtnik ne moreta biti vesela sedanjega časa, seosebno mali trgovci in mali obrtniki.

Konkurenca je prišla skoro do nezno- nosti, otožnost ju obide, ko čujeta o lepih časih, ko je bil konkurenčni boj ozko krajevno omejen, ko je bilo komaj vredno imena boj — tekmovanje z malim številom soobratnikov- domačinov.

Novi čas je izdatno pomnožil število teh domačih konkurentov, pridejal pa še izdatno tujo konkurenco. Velikansko razvite prometna sredstva so ne samo poostila konkurenčni boj, ampak tudi razširila bojno polje. Velika tr- govstva podjetja n. pr. so počela uvajati po časopisih in zastopnikih izdatno konkurenco z vsiljevanjem bagatelnih množin blaga nepo- sredno konsumentu v precejšno škodo malemu trgovcu — trgovcu-detajlistu.

Tudi malemu obrtniku gre dandanes trdo, ker ga občutno pritiska veleobrt. Ogromni ka- pital, uporaba vseh modernih tehničnih na- prav, kar najskrbnejša razdelitev dela, po- polno izčrpanje produktivskih sredstev omo- gočuje veliki obrti, da more nerazumno ce- neje in hitreje proizvajati nego mali obrtnik.

V hudem posrednem in neposrednem boju z velikimi silami gre za kožo rokodel- stvu in marsikatera obrtna stroka je šla že pod zlo, v drugih pa čimdalje bolj pritiska veleobrt na malega mojstra — od dne do dne mu manjša neposredno prodajo konsumentu. Ne majhno število malih obrtnikov že danes izdeluje za tovarne, v mnogih strokah pa so primorani pri tovarnah kupovati poluizdelke, ker se ne izplača več, da bi jih sami izdele- vali, tako n. pr. je svoječasno ključavničar izdelal ves ključ sam, danes mu ga vlije to- varna, on ga le opilil in prilagodi.

Še celo na poprave se razteza že danes konkurenca veleobrti, malemu obrtniku pa se delo krči in — zaslužek manjša. Ni čudo, da se že mnogostransko pretresa vprašanje, če se bode moglo samostojno rokodelstvo — iz- vzemši malo število strok — sploh še trajno vzdržati.

Med vzroki našega trgovskega in obrt- nega življenja je pač tudi to, da nas je Slovencev malo, da s svo vsestransko premalo razviti, vsled česar so naše potrebe majhne — posledica pa počasen razvoj naše trgovine in obrti.

Neugoden položaj za oba stanova je tudi to, da se premalo uvažuje njih pomen za na- rodno-kulturno življenje, da se ne upoštevata in nimata zadostnega ugleda. Sprito tega se še nismo v nobenem oziru do česa pospeli, in dokler se to ne izpremeni, se sploh ne povzpemo do uglednega, trdnega in imovi- tega trgovskega in obrtnega stanu, ki sta te- meljna kamna blagostanju človeštva in za bo- dočnost vsakega naroda brezpogojno potrebna. Sicer se pogosto trdi, da je kmet glavni steber našega naroda, čemur pa kar brezpo- gojno ne pritrdimo, kajti dejstvo je, da je naš kmet najraje pasiven in tak še brez dvoma pri naših razmerah ostane precej časa in gotovo ni pretiran izrek moža češkega naroda, kate- remu je kmetijstvo gotovo več kakor nam, da je narod brez močne trgovine in obrti narod- beračev.

Dalnji vzrok je tudi to, da se stanova sama slabo zavedata svoje naloge in važnosti. Res je skoraj, da morata biti brez prave sa- mozavesti, ker nimata prave moti. Ker pa pri

Veliki ples kolesarskega društva „Gorica“

kateri bode v soboto dne 19. t. m. v »Trgovskem domu«, prekosi vse letošnje predpustne plesse. V dvorani se že pridno pripravlja. Pri plesu preskrbi godbo orkester vojaške godbe c. kr. pešpolka št. 47. — Ob jednem se naznanja, da bode kotljon, ter med odmorom polževa dirka s tremi darili. — Ker se društvo trudi, da bode ta ples letos, res animiran in sijajen, se opozarja sl. občinstvo, da se tega plesa polnoštevno udeleži.

nas sploh še nimamo nobenega stanu, ki bi bil že posebno na trdnem, tudi trgovskemu in obrtnemu ni treba, da bi se sama zapostavljala. Naš trgovski in obrtni stan pa je danes še tako skromen, da ne zahteva nikakega vpliva na javno in narodno življenje, se zadovolji z životarenjem, kaj še, da bi samozavestno nastopil in zahteval kaj za se.

Marsikatera domača obrtna stroka je zapela ali pa vidno gineva, ker ni dovolj strokovne izobrazbe bodisi vsled nedostatka podučevalcev bodisi vsled konservativnosti izdelovalcev in pa vsled nedostajanja kupčijske zmožnosti in kupčijskih stikov. Posledica je žalostno dejstvo, da domači izdelki izginejo v konsum brez sledu, brez imena in — na pol zastoj, med tem ko smo primorani kupovati po trgovinah tuje izdelke.

Navedeni in še mnogi drugi nedostaki, ki otežujejo obema stanovoma življenjski položaj in pa brezobzirna konkurenca sta vzbujala spoznanje. Trgovci in obrtniki sta nehala gledati v sotrgovcu in sobrtniku konkurenta, zapazila sta drug v drugem sobojevnika, ker sta uvidela, da je moč posameznikova preslaba za dandanašnji boj, spoznala sta vezi, ki ju vežejo — skupne stanovske koristi. Kakor drugod, se je tudi pri nas začelo klicati po združitvi, po organizaciji, po organizaciji trgovskega in obrtnega stanu. (Konec prih.)

Zvišanje poštnih in brzojavnih pristojbin. — Navadna pisma. Porto za navadno frankovano pismo znaša brez razlike na daljavo (torej tudi v lokalnem prometu) do teže 20 gramov — 10 v; nad 20 gramov 20 v.

Nefrankovana pisma stanejo dvojno pristojbino frankovanega pisma jednake teže; za premalo frankovana pisma se računa dvojni manjkajoči del pristojbine.

Sodnijska pisma. V kraju, kjer je pošta, se plača za sodnijsko pismo 10 v brez razlike teže pisma; v drugih slučajih 10 v za pismo v teži 50 gramov, 20 v nad teže.

Za zavoje brez naznanila vrednosti in z naznanilom do 1000 K se plača: do 10 v, nad 10 v do 20 v; pri naznanilu vrednosti do 1000 K 10 v, za pošto nakaznico ali nakaznico plačila do 1000 K 6 v; pri večjih nakaznicah 20 v pri 5000 K.

Formular poštne nakaznice stane 3 v. Zalepke po 6 in 10 v so stoječe iz prometa. Dosedanji formulari poštne nakaznice (po 2 v) se morejo uporabiti še do konca jan. 1907. Zalepke in formulari poštne nakaznice se morejo uporabiti do 31. marca t. l. zamenjati pri poštah za druge poštne vrednotnice.

Zavoji se dostavljajo na dom v pošti krajih do teže 2 kg in do vrednosti 1000 K.

V vinogorskem parlamentarnem odseku se je razpravljalo 15. t. m. o zakonu proti ponajmanj vinar. Pri § 5, ki govori o primešanju sladkorja k vinu, se je po daljši debati sprejela določba, da je vsakršna sladkorna raztopina prepovedana. Dovoljeno je devati v vino le navadni beli sladkor, a tudi to se mora opredeljeno naznaniti. Nadalje se je dovolilo pomnožiti alkoholno moč za en odstotek.

Razgled po svetu.

Državni zbor. — V seji 15. t. m. je imenoval posl. dr. Korošec zaradi postopanja profesorja Lexa na višjem gimnaziju v Celju. Med sprejembe imunitetnega zakona je bila dana strank proti tej predlogi, s katero se je utegniti poslanska imuniteta ter spremeni državno-zborni poslovnik. Načrt se je bil ustavnemu odseku. Sprejet je bil na to poslanski zakon. Potem se je najprej predlagala razprava o načrtu glede regulacije plač visokošolskim in srednješolskim profesorjem. Prof. Lex je interpeliral glede izplačevanja dr-

žavnih posojil vinogradnikom, ki obnavljajo svoje po trtni uši opustošene vinograde, zlasti glede vračanja takih posojil, ki naj bi se eventualno sploh odpisala. Posl. Kink je predložil peticijo zveze avstrijskih industrijcev proti zvišanju poštinih, brzojavnih in telefonskih pristojbin.

Včeraj je bil sprejet zakon o nepošteni konkurenci.

Regulacija profesorjskih plač. — Zakonski načrt o regulaciji plač visokošolskim in srednješolskim profesorjem obsega sledeče važne določbe: redni profesorji na visokih šolah dobe razen dosedanjih štirih petletnic po 800 K še peto po 1200 K, a tudi četrta petletnica se zviša na 1200 K, tako da bodo imeli še po 20 letih 10.000 K letne plače. Tudi njihovim vdovam se odmeri pokojnina po teh dohodkih. Najvišja plača visokošolskih profesorjev bo znašala 11.200 K. Na Dunaju dobe profesorji vseh visokih šol 800 K doklade. Izrednim visokošolskim profesorjem, ki so imeli dosedaj 3600 K plače in petletnice po 400 K, se zvišajo petletnice na 600 K, tako da bodo imeli z 20 službenimi leti 6000 K plače. Profesorjem na državnih učiliščih o porodništvu se zvišajo petletnice od 400 na 600 K, zato pa dobe le štiri petletnice mesto dosedanjih pet. — Srednješolskim profesorjem se zvišate prvi dve petletnici za 100 K, zadnje tri pa za 200 K. Razen tega se jim za doseg petletnic vračunajo tudi leta suplature, in sicer do 8 let. Učitelji telovadbe na srednjih šolah pridejo po tretji petletnici v 9. in po peti petletnici v 8. činovni razred. Tudi njim se vsteje do 8 let, ki so jih služili kot suplente ali stalni učitelji na ljudskih ali meščanskih šolah. Službena doba za popolno pokojnino se jim zniža na 30 let. — Glavni učitelji na učiteljskih šolah dobe iste petletnice kakor pravi učitelji na srednjih šolah. Vadnični učitelji pridejo lahko po tretji petletnici v 9., po peti petletnici pa v 8. činovni razred, ako imajo izpit za meščanske šole. Glavnim učiteljem se zvišata prvi dve petletnici na 300, zadnji dve pa na 400 K. Vadnični učitelji pa dobe zopet 6. petletnico, in sicer po 400 K.

Razpust našega državnega zbora se izvrši dne 30. t. m. Zasedanje ne bo zaključeno s prestolnim govorom, marveč predsednik Vetter bo imel na omenjeni dan zaključni govor o delovanju državnega zbora, ki bo na to razpuščen.

Nova poslanska zbornica. — V parlamentarnih krogih se govori, da pride v novo poslansko zbornico komaj polovica členov sedanjega zbora.

Slovensko akad. društvo „Slovenija“ na Dunaju vabi na IV. redni občni zbor 19. jan. 1907. ob 1/2 8 uri v restavraciji „Zum grünen Tor“ VII. Lerchenfeldergasse 14. — Prijatelji društva dobrodošli!

Za sezidanje bolnišnice je daroval komendator Fabbricotti v Bergamu milijon lir.

Jezuitje in Nemčija. — Pariški „Matin“ poroča iz Berlina, da so poslali jezuiti z otota Wight veliko svoto v volilne namene katoliški stranki v Nemčiji. Ti jezuitje so Francozi. Da so poslali denar rajši v Nemčijo nego v »zatirano« Francijo, je dokaz, da nimajo nikakega upanja, da bi se jim odprla še kedaj vrata Francije, pač pa upajo, da jim Germanija odpre vrata na stežaj.

Pokojni minister vit. Hartel je zapustil dunajskemu vseučilišču svoto 40.000 K.

Samomorov je bilo na Dunaju v prvi polovici t. m. 68.

Potres na Jamajki. — V ponedeljek je bil močan potres na otoku Jamajki. Mesto Kingston je porušeno. Baje je ponesrečilo več sto ljudi.

Roparski napad v Trstu. — Mizar Blaž Klavčnik je bil po noči na trgu della Barriera vecchia v Trstu napaden: obkrožili so ga trije zlikovci, ki so ga pritiskali k zidu in mu ho-

teli preiskati žepa. Na njegovo srečo sta pa ravno v isti hip prišla mimo dva policaja, ki sta takoj skočila nad napadalce. Posrečilo se jima je prijeti dva, a tretji je pobegnil. Aretovana napadalca sta bila odvedena na policijo. Eden je 18-letni Marij Fasel, ki je pod posebnim policijskim nadzorstvom, a drugi je zloglasni 53-letni uzmovič Alojzij Benčina, znat pod priimkom „Gigi de montagna“.

V Vopincu se je konstituiral novi občinski zastop. Županom je izvoljen g. Ivan Bačič.

Španska vlada in anarhisti. — Španska vlada je naprosila evropske vlade, naj pazijo na mednarodne anarhiste povodom krsta prvega otroka španske kraljevske dvojice. Španska policija je bila obveščena, da se je osnovala anarhistična zarota, da vrže v zrak stoino cerkev v Madridu, v kateri se bo vršil krst.

Šovinizem in narodna nestrpnost nemškega profesorja na celjski gimnaziji. — Pred par dnevi se je dogodilo na celjski gimnaziji nekaj naravnost nečuvnega. Neki slovenski dijak je imel pred seboj svojo učno knjigo, ki jo je bil (da jo bolje zavaruje) zavl v poseben papir ter je napisal na zavitek: »Zgodovina«. Profesor zgodovine, Lex, je zagledal slovenski napis na zavitku in ta edina slovenska beseda: »Zgodovina«, ga je tako razkačila, da je osorno in razburjeno skočil nad dijaka ter mu izjavil grozeče, da slovenski napis na zavitku ni dovoljen. Djak je pač mislil, da je to le takozvan slab dovtip, kajti svojo knjigo sme pač vsakdo označiti kakor mu drago. Druga dne je prišel z isto knjigo in z istim napisom zopet v šolo. Ko je prof. Lex to videl, se ni mogel več brzdati, planil je nad dijaka ter mu kratko in malo prepovedal, da ne sme svoje knjige označiti s slovensko besedo, da mu to enkrat za vselej prepoveduje ter da je vaju, da se njegovim poveljem vsakdo brezpogojno pokori. Djak je pa moral zavitek s slovensko besedo: »Zgodovina« takoj odstraniti. Ta dogodbica priča povsem jasno, kakov duh da veje na c. kr. viši gimnaziji v Celju, kake ideje vodijo in oživljajo profesorje na tem zavodu in kako tu odgajajo slovenske dijake. Celjska gimnazija je v prvi vrsti namenjena Slovincem, ker je Slovencev v celjskem okraju ogromna večina in bi se ista ne mogla vzdrževati brez njih vkljub temu, da vlatijo na ta zavod nemške dijake od vseh možnih vetrov.

Nagla smrt v kavarni. — 11. t. m. je v kavarni Žibert v Celovcu nenadoma umrl zasebnik in hišni posestnik Anton Magomečnik, ko je igral šah. Pri igri je zakričal ter se naslonil na stol. Navzoči so mislili, da mu je slabo, ter so takoj poklicali zdravnika, kateri pa ni mogel drugega storiti, nego da je konstatiral že nastopivšo smrt vsled otrpnenja srca. Umrl je imel 69 let.

Ogrska tolerantnost. — Pri razpravi o načrtu proračuna v ogrski poslanski zbornici je poslanec Geza Hellebronth zahteval, da se mora zapreti vseh 3371 ljudskih šol, kjer se poučuje v »tujih jezikih«, in 1774 šol, kjer se sploh ne poučuje maščarščina. Dejal je, da so te šole »gnjezda izdajstva«.

Obtožbe proti ogrskemu justičnemu ministru. — Bivši budimpeštanski župan Halmos dolži sedanjega ogrskega pravosodnega ministra Polonyia več umazanosti, ki jih je Polonyia zakrivil kot odvetnik. Urednik Palyi je Polonyia sodišču naznanil, ker je v neki pravdni zadevi pritiskal na stranko.

Stradalni štrajk v odeskih zaporih. — Na ravnateljstvo odeske ječe je vposlalo 360 političnih jetnikov prošnjo za zboljšanje hrane. Ker je ravnatelj odklonil prošnjo, so pričeli jetniki s stradanjem. Hrano so stradalcem zboljšali, ko so v bolnišnico odvedli nekega jetnika v popolnoma brezupnem stanju.

Cerkev in država.

(Nekaj iz zgodovine in sedanjosti.)

»Splošno slovensko žensko društvo« v Ljubljani je priredilo jako zanimivo predavanje. Predaval je član »Akademije«, odvetnik gosp. dr. Fran Novak o temi »Cerkev in država v preteklosti in sedanjosti«. G. predavatelj je povdarjal sledeče tekom svojega govora:

»Vprašanje, v kakšnem razmerju naj si stojita cerkev in država druga proti drugi je

ravno tako staro, kakor je star pojem »cerkev« in pojem »država«.

Tendenco pri rešitvi tega vprašanja gre v modernem času v tej smeri, da se cerkev in država popolnoma ločita druga od druge in država ne pripozna cerkvi nobene druge in večje važnosti, kakor jo pripisuje vsakemu društvu, ki je po zakonu v posameznih državah dopustno.

Najradikalnejši zgled za to tendenco nam daje sedaj takozvani kulturni boj na Francoskem, kjer je parlament z vso radikalnostjo sklenil, naj izgine vsak vpliv cerkve v politiki, v vodstvu države, v šolstvu kakor tudi v javnosti: skratka naj cerkev, oziroma vera neodvisno od države urejuje čutila svojih vernikov. Proti temu se seveda cerkev brani, kakor se pač brani cerkev v svojem konservativizmu vsaki novosti in vsaki vpeljavi, ki nasprotuje tradicijam in dosedanjemu položaju.

Pri razmerju med državo in cerkvijo je razločevati dobo pred Kristom in po Kristu.

Pred Kristom je bila vsaka verska skupina obenem tudi država, ali pa narobe. — Obe dve skupini nista bili določeni, temveč je bila ali vera državno sredstvo, ali pa je bila država versko sredstvo.

Pri paganih je bila vera sredstvo za državo in je država nadzirala vero in bogove. Ona je oskrbljevala božji kult, nastavljala duhovniške kolegije itd.

Judje so tvorili skupno državo, katerih edini namen je bil pač izvrševanje vere. Le iz verskega nauka je izvirala moč državnih organov. To obliko razmerja med državo in cerkvijo imenujemo teokracijo, bogovladdo.

Ko je nastopila krščanska cerkev, je že po svojem vseobčem smotru morala prekiniti to spojitve cerkve od države, kajti krščanska vera je bila po svojih temeljnih naukih določena za ves svet in za vse ljudi. Vseled tega je tudi krščanska vera takoj postala nasprotnica obstoječih državnih misli in je nastal prvi boj med cerkvijo in državo, ki je končno končal zmago cerkve na ta način, da je rimska država od cesarja Konstantina vpeljala načelo, da je ortodoksna krščanska vera predpogoj ravnopravnosti; in kdor je kristjan, je polnopravljaven državljani.

S tem je cerkev dosegla veliki vpliv v javnem življenju. Država pa je štela cerkev pred pagani, Judi itd. Pri tem pa je prišla cerkev v nekako odvisnost od države, tako da se je dogajalo, da je sklical cesar sinode in da je cesar imel nekako vrhovno poglavarstvo v cerkvenem organizmu.

Tudi na zapadu je bilo stasoma uveljavljeno načelo, da je polnopravljaven državljani v germanskih državah le oni, ki je krščanske vere. Ker so kralji šteli cerkev in ji dajali predprave, zadobili so tudi tukaj veliko moč v internih cerkvenih zadevah.

Ko je pa leta 800 cesar Karol Veliki dovršil restitucijo starega rimskega cesarstva in oživil idejo vseobče krščanske svetovne države, so zadobili papeži iz tega naslova veliko politično tvorbeno moč in se je celo zgodilo, da so papeži potrjevali kralje in cesarje in se smatrali kot nositelji take svetovne ideje. Mazilili so kralje in bili nekaki univerzalni suvereni, katerim je bila dana kot namestnikom božjim vsa oblast v nebesih in na zemlji.

Ta sistem imenujemo svetovladdo ali hierokratski sistem.

Ta teorija zanika vsako samostojnost posvetne države in naravno je, da se je proti njej začela upirati državna misel, kateri je prišla na pomoč tudi znanost in veda.

Država je jela omejevati cerkvena razsodišča in obdatovati cerkveno premoženje.

Leta 1552. in 1555. o priliki sklepa miru je ta nadvlada cerkve v večji ali manjši meri izginila s pozorišča, kajti takrat se je sklenilo, da ima vsak knez v svoji državi pravico določiti vero. Država je zadobila s tem popolno moč nad cerkvijo in je bila sedaj cerkvena oblast le del obstoječe posvetne oblasti. Ta sistem se imenuje teritorialni sistem. Vsaka država je imela svojo vero, kakor jo je določil njen knez. Vera je bila državna, knezi pa niso bili v posvetnih zadevah nič več podvrženi cerkveni oblasti. Posebno v Avstriji je v tem smislu deloval cesar Jožef I., na Pruskem pa kralj Friderik Veliki. (Dalje prih.)

